

ARTYKUŁY RECENZYJNE/RECENZJE I PRZEGLĄDY PIŚMIENICTWA

PRZEGLĄD BIBLIOTECZNY 2024 z. 2
PL ISSN 0033-202X

PRZEGLĄD PIŚMIENICTWA KRAJOWEGO

Książka Alberto Castoldiego *Bibliofolia, czyli szaleństwo czytania* (Castoldi, 2023), w przekładzie Joanny Ugniewskiej, wpisuje się w bogato reprezentowany nurt książek o książkach. W eseistycznej, erudycyjnej formie autor próbuje pokazać fenomen książki, miłości, ale i nienawiści do niej, fenomen lektury, czytelnictwa. Tematem publikacji jest nie tylko tytułowa bibliofolia, której apogeum można dostrzec w rozdziale „Książka, która zabija”, ale i inne zjawiska związane z książką, literaturą, odzwierciedlone w tytułach rozdziałów, na przykład „Biblioteka jako schronienie”, „Biblioteki utracone”, „Bibliofilia/bibliomania”, „Strategie lektury”. Tłem refleksji autora jest głównie kultura i literatura europejska, a bohaterami są pisarze, eseiści, badacze, ludzie książki, kolekcjonerzy, a także postaci literackie. Starannie wydanej przez gdańskie wydawnictwo słowo/obraz terytoria publikacji, opartej na włoskim wydaniu z 2006 r., towarzyszą grafiki trzech wybitnych francuskich XIX-wiecznych ilustratorów oraz wybór dzieł malarskich zatytułowany *Bibliofolia w obrazach*.

Obszar piśmiennictwa określany jako książki o książkach reprezentuje także zbiór szkiców Alberto Manguela, wybitnego eseisty i bibliofila, zatytułowany *Pożegnanie z biblioteką. Elegia z dziesięciorgiem napomknień* (Manguel, 2022) w tłumaczeniu Michała Tabaczyńskiego. Rozważania zostały osnute na opisie pożegnania autora ze swoim księgozbiorem liczącym ponad 35 tys. tomów, w związku z przeprowadzką z francuskiej wsi do niewielkiego apartamentu w Nowym Jorku. W kolejnych rozdziałach-„napomknieniach” autor prezentuje erudycyjne refleksje o książkach, ich gromadzeniu, posiadaniu, czytaniu, o bibliotekach, literaturze, często w kontekście przemijania i straty. Przykładem może być fragment dotyczący upadku Biblioteki Aleksandryjskiej: „Opisując wydarzenia po niemal stuleciu, Plutarch informował, że bibliotekę pochłonął pożar, którego sprawcami były oddziały oblegające w roku 48 przed naszą erą Aleksandrię, co dziś większości badaczy wydaje się przekazem mało wiarygodnym, jako że ogień strawił wówczas wyłącznie magazyny portowe, w których przechowywano zaledwie naddatek bibliotecznych zbiorów. Być może atrakcyjność tego wiele razy powtarzanego świadectwa leży

w swoistej *Schadenfreude* opierającej się na poczuciu, że oto ów arogancki projekt biblioteki pochłonał pożar równie gwałtowny co ambicja, która ją zrodziła” (s. 66).

Wpływ mediów na kształt rynku książki, jej społecznego obiegu, praktyk lekturowych, to zagadnienia, które stały się tematem II Międzynarodowej Konferencji Naukowej „Ksi@zka w mediach, media w ksi@zce. Rynek – technologia – konsumpcja” zorganizowanej przez Katedrę Informatologii, Bibliologii i Edukacji Medialnej Instytutu Nauk o Komunikacji Społecznej i Mediach UMCS we współpracy z partnerami z uczelni ukraińskich w dniach 29-30 czerwca 2022 r. Zbiór artykułów (Has-Tokarz; Zelinska, red., 2023) będący pokłosiem konferencji został podzielony na trzy części. Część pierwsza „Rynek książki i publikowanie w przestrzeni mediatyzowanej” zawiera między innymi tekst poświęcony koncernowi wydawniczemu Prasa Ukraińska (1923-1939) i zawartym w jego wydawnictwach „przecuciu wojny” (Nadija Zelinska) oraz analizę zjawiska *self-publishing* w obszarze poezji autorstwa Dariusza Klimczaka. Wśród artykułów części drugiej „Media i technologie cyfrowe w produkcji i dystrybucji książki” wymienić można artykuł Nadii Zubko o prezentacji publikacji przez ukraińskie księgarnie internetowe jako czynnika stymulującym ich sprzedaż. W części trzeciej „Trendy w promocji i konsumpcji książek” autorzy zajmowali się m.in. zjawiskiem *celebrity marketing*, jako przejawem mediatyzacji współczesnego rynku książki w Polsce (Anita Has-Tokarz), czy też kierunkami strategii marketingowych wydawnictw książkowych w Ukrainie (Nataliia Vovk).

Kolejna, ósma edycja Lubelskiego Forum Bibliologów, Informatologów i Bibliotekarzy odbyła się 8 lutego 2022 r. w Lublinie, a jej temat przewodni „Edukacja medialna, informacyjna i cyfrowa (nie tylko) w bibliotece” stał się też tytułem pokonferencyjnej publikacji (Has-Tokarz, red., 2023). Tom otwiera artykuł Renaty Malesy, przedstawiający działalność bibliotek i organizacji bibliotekarskich na rzecz edukacji medialnej, informacyjnej i cyfrowej. Między innymi omówione zostały opracowania i rekomendacje w tym zakresie międzynarodowych organizacji bibliotekarskich. Autorzy artykułów zajmowali się także problemami edukacji medialnej w bibliotekach wobec zmieniających się potrzeb i zachowań komunikacyjnych pokolenia iGen i pokolenia Alpha (Anita Has-Tokarz), charakterystyką użytkowników aplikacji TikTok (Jakub Nieściur), a także dzielili się swoimi doświadczeniami w obszarze edukacji medialnej, informacyjnej i cyfrowej (artykuł Łukasza Tomczaka prezentujący ofertę dydaktyczno-edukacyjną Centrum Informacji Naukowo-Technicznej Politechniki Lubelskiej oraz tekst Bożeny Lech-Jabłońskiej opisujący projekty edukacyjne realizowane w Wojewódzkiej i Miejskiej Bibliotece Publicznej im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie w ramach programu Erasmus+ i POWER).

Piąty tom publikacji *Czasopiśmiennictwo. Przeszłość i terażniejszość* (Dąbrowska-Cendrowska; Lubczyńska, red., 2023), przygotowany przez uniwersytecki ośrodek medioznawczy i bibliologiczny w Kielcach, poświęcony został jubileuszowi 45-lecia pracy naukowej profesor Danuty Hombek. Tekst Olgi Dąbrowskiej-Cendrowskiej i Aleksandry Lubczyńskiej opisujący drogę naukową i zawodową D. Hombek oraz jej osiągnięcia organizacyjne i dydaktyczne otwiera prezentowany zbiór artykułów. W pozostałych artykułach autorzy podejmowali m.in. problematykę czasopism skierowanych do kobiet (charakterystyka pisma „Kółko Domowe” wychodzącego w latach 1861-1868 autorstwa Izabeli Krasińskiej czy też analiza zawartości czasopisma „Pani” wychodzącego w latach 1922-1925 w Warszawie przeprowadzona przez Monikę Olczak-Kordas). Charakterystykę treści tygodnika „Agencja Prasowa” (1940-1945) oraz jego znaczenia dla działalności konspiracyjnej ZWZ-AK przedstawiła Renata Piasecka-Strzelec. W publikacji zaprezentowano także zagadnienia ekonomiczne (np. artykuł Jolanty Dzierżyńskiej-Mielczarek o nowych źródłach finansowania prasy) oraz dotyczące kondycji i postrzegania prasy lokalnej (Jolanta Kępa-Mętrak).

Publikacja autorstwa Norberta Delestowicza *Historia Biblioteki Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk w latach 1857-2022* (Delestowicz, 2022) przybliży dzieje tej zasłużonej dla polskiej nauki i kultury instytucji, ściśle związanej z powołanym w 1857 r. Towarzystwem, pierwotnie nazywanym Towarzystwem Przyjaciół Nauk Poznańskim. Utworzona w okresie zaborów biblioteka stała się miejscem, w którym gromadzono i udostępniano książki, czasopisma, stare druki, rękopisy, zbiory ikonograficzne i kartograficzne potrzebne do prowadzenia badań, pielęgnowania języka polskiego, zachowania narodowego dziedzictwa. Autor przedstawia jej losy chronologicznie, począwszy od rozdziału pierwszego, obejmującego okres od roku 1857 do odrodzenia państwa polskiego. Rozdział drugi obejmuje okres międzywojenny, trzeci – okres II wojny światowej i pierwsze lata powojenne, a czwarty – okres powojenny. Osobny rozdział został poświęcony udostępnianiu zbiorów. Obecnie Biblioteka dysponuje niewielkim personelem, co wiąże się z krótszymi godzinami otwarcia i mniejszą liczbą czytelników. Coraz intensywniej natomiast wykorzystywane są jej zdigitalizowane kolekcje, udostępniane przez Wielkopolską Bibliotekę Cyfrową. Biblioteka stara się także uczestniczyć w życiu naukowym i kulturalnym Poznania.

Charkowska biblioteka uniwersytecka we współpracy z Centrum Badawczym Bibliografii Polskiej Estreicherów Uniwersytetu Jagiellońskiego przygotowała katalog starodrucznych poloników zatytułowany *Polonika XVI-XVIII w. w zbiorach Centralnej Biblioteki Naukowej Charkowskiego Uniwersytetu Narodowego im. W.N. Karazina. Katalog*. (Kononenko, oprac., 2023). Zbiór 381 tytułów dzieł obejmuje szeroko pojęte polonika – pozycje

wydane w języku polskim i w innych językach na ziemiach, które w różnych okresach od XVI do XVIII w. wchodziły w skład Rzeczypospolitej. Są to także dzieła polskich autorów wydane w innych krajach Europy w różnych językach.

Biblioteka Narodowa w Warszawie może poszczycić się obszernym, ciekawym i stale uzupełnianym zbiorem dokumentów życia społecznego. Pokazaniu ich szerszej publiczności mogą służyć wydawane przez Bibliotekę ilustrowane katalogi. W 160. rocznicę wybuchu powstania styczniowego została zaprezentowana publikacja *Druki ulotne z okresu powstania styczniowego w zbiorach Biblioteki Narodowej. Katalog* (Walkiewicz, Wolniewicz, oprac., 2023) przygotowana przez Lecha A. Walkiewicza i Marcina Wolniewicza. Biblioteka posiada jedną z cenniejszych kolekcji druków ulotnych z czasów powstania styczniowego. „...kolekcja przedstawia przede wszystkim historię polityczną powstania, w tym zwłaszcza rzeczywistość instytucjonalną określaną mianem tajnego państwa polskiego, oraz wydarzenia, które twórcy tego państwa uważali za kluczowe dla jego utworzenia (manifestacje patriotyczne)” (s. 29).

Ważnemu wydarzeniu i miejscu na mapie kulturalnej Warszawy i Polski – otwarciu po remoncie i modernizacji Pałacu Rzeczypospolitej w Warszawie w maju 2024 r. towarzyszy publikacja *Pałac Rzeczypospolitej. Trzy razy otwierana. Najcenniejsze zbiory Biblioteki Narodowej w Pałacu Rzeczypospolitej* (Makowski, oprac. 2024). „Pałac Rzeczypospolitej został dopasowany do wymogów współczesnych technologii i standardów instytucji kultury, zapewnia interaktywną przestrzeń wystawienniczą do prezentacji unikalnych zbiorów Biblioteki Narodowej (ekspozycje zabytkowych obiektów, czasowe wystawy tematyczne, prezentacja historii Biblioteki Narodowej, Pałacu Rzeczypospolitej, książki i druku, europejskiego dziedzictwa literackiego, a także historycznych i współczesnych praktyk czytelniczych)” (s. 226). Książka zawiera opisy i reprodukcje stron tytułowych czy też fragmentów obiektów prezentowanych na wystawie stałej w nowo otwartym Pałacu Rzeczypospolitej – cennych zabytków polskiego i światowego piśmiennictwa, z Kazaniami świętokrzyskimi czy Psalterzem floriańskim na czele, średniowiecznych i renesansowych dzieł iluminatorów europejskich, rękopisów literackich, zabytków kultury muzycznej i kartograficznej.

KSIĄŻKI OPISANE

- Dąbrowska-Cendrowska, Olga; Lubczyńska, Aleksandra, red. (2023). *Czasopiśmiennictwo. Przeszłość i teraźniejszość*. T. 5. Kielce: Wydaw. Uniwersytetu im. Jana Kochanowskiego, ISBN 978-83-67580-51-9.
- Delestowicz, Norbert (2022). *Historia Biblioteki Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk w latach 1857-2022*. Poznań: Wydaw. Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, 306 s., il. ISBN 978-83-7654-475-5.

- Castoldi, Alberto (2023). *Bibliofolia czyli szaleństwo czytania*. Przeł. Joanna Ugniewska. Gdańsk: Wydaw. Słowo/obraz terytoria, 131 s. ISBN 978-83-8325-073-1.
- Has-Tokarz, Anita, red. (2023). *Edukacja medialna, informacyjna i cyfrowa (nie tylko) w bibliotece*. Lublin: Wydaw. Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 213 s., il. ISBN 978-83-227-9728-0.
- Has-Tokarz, Anita; Zelinska, Nadija, red (2023). *Książka w mediach media w książce. Rynek – technologie – konsumpcja*. Wydaw. Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 278 s, il. ISBN 978-82-227-9764-8.
- Kononenko, Iryna, oprac. (2023). *Polonika XVI-XVIII w. w zbiorach Centralnej Biblioteki Naukowej Charkowskiego Uniwersytetu Narodowego im. W.N. Karazina. Katalog*. Kraków; Charków: Wydaw. Uniwersytetu Jagiellońskiego, 321 s., il. ISBN 978-83-233-5324-9.
- Makowski, Tomasz, oprac.; Sapała, Patryk, współpr. (2024). *Pałac Rzeczypospolitej. Trzy razy otwierana. Najcenniejsze zbiory Biblioteki Narodowej w Pałacu Rzeczypospolitej*. Warszawa: Biblioteka Narodowa, 227 s., il. ISBN 978-83-8259-518-5.
- Manguel, Alberto (2022). *Pożegnanie z biblioteką. Elegia z dziesięciorgiem napomknień*. Przeł. Michał Tabaczyński. Okoniny: Wydaw. Drzazgi, 161 s. ISBN 978-83-959581-8-2.
- Walkiewicz, Lech A.; Wolniewicz, Marcin (2023). *Druki ulotne z okresu powstania styczniowego w zbiorach Biblioteki Narodowej. Katalog*. Warszawa: Biblioteka Narodowa, 456 s., il. ISBN 978-83-8259-509-3.

Barbara Koryś

Tekst wpłynął do Redakcji 17 maja 2024 r.